

Dicht bij God leven

Bethlehemkerk, Papendrecht

zondag 26 september 2021

Numeri 11:24-29 en Jakobus 4:11-17

Geliefde gemeente,

Als je denkt dat het kan gaan regenen, neem je toch een regenjas mee voor de zekerheid? Je mag je zelf toch beschermen tegen slecht weer, of niet dan? Dat vroeg de hervormde leger-doom op de boot naar Indië aan de zwaar Zeeuwse diensplichtige die inenting had geweigerd. Waren dat zijn principes? Ach, maar wel die van zijn ouders en van zijn hele gemeenschap, dus ja. We schrijven 1949. De jammerlijk pogingen van Nederland om een soort van koloniaal bestel te herstellen in Indonesië waren mislukt. Maar de terugtocht was nog een enorme operatie, er werd wat meer tijd voor genomen en ook tijd voor gekregen dan pas in Afghanistan. En ook voor de aftocht waren nog weer nieuwe manschappen nodig. Maar hij had principes, dacht hij. Alleen, van die regenjas klonk toch ook wel logisch, ergens. Dat je voorzorgsmaatregelen neemt tegen mogelijke dreigingen.

Hoe dan ook, principes prima, of ze nu oud-gereformeerd waren of anderszins, maar je moest wel mee, dan maar al die tijd in een quarantaine-kamp opgesloten, daar in Indië, maar belonen met in Nederland blijven dat zat er niet in. De legerpredikant kende nog een beroeps op de boot, één van zijn kerk, die er wat anders over dacht, over dat vaccineren, was het goed als die ook nog eens een praatje kwam maken? Dat was uiteraard prima. Het leverde hem niet alleen uiteindelijk een inenting op, maar ook een meisje dat met hem ging schrijven en dat later zijn vrouw werd.

We zijn ruim zeventig jaar verder, maar nog steeds of opnieuw hebben we het lastig, ook voor een gedeelte in christelijk Nederland, met inentingen. En dus met de 'leer van de

voorzienigheid'. Dat klinkt hier, in een tamelijk moderne kerk, misschien ver weg: de leer van de voorzienigheid. Bij het woordje 'leer' beginnen al snel veel mensen te steigeren. Het klinkt 'dogmatisch'. Alsof er ergens een leergezag voorschrijft wat wij moeten denken. En de voorzienigheid, was dat niet de term waar ook Adolf Hitler mee schermde, alsof je precies kunt zien waar God aan het werk is in de geschiedenis. En voorzienigheid, is dat ook niet zondag tien van de aloude Heidelbergse Catechismus: 'wat verstaat gij onder de voorzienigheid van God?' Waar je vervolgens als gelovige in de mond gelegd krijgt dat alles, ook ziekte en rampspoed, ons uit Gods vaderlijke hand zou toekomen? Daar zijn we dan wel tegen te hoop gelopen, zeker na de rampspoeden van de 20^e eeuw. òf we geloofden dat God inderdaad zo gedacht werd en wordt in het christendom, en we kwamen tot de conclusie dat we er dus niks meer mee te maken wilden hebben, met zo'n God niet en zo'n geloof niet. òf we konden niet geloven dat dit werkelijk zo aan God kon worden toegeschreven en we gingen op zoek naar andere manieren om over God te denken.

Maar goed, laten we de woorden 'leer' en 'voorzienigheid' als beladen termen nu eens weglaten.

Zijn die oud-gereformeerden met hun spiritualiteit van 'God zal wel voor ons zorgen' nu zo idioot? Of zijn wij, als we vandaag maximaal greep willen hebben op het leven, met wetenschap, techniek, als torenbouwers van Babel, met maakbaarheid en zelfbeschikking, zijn wij misschien ook wel een beetje idioot? Of is er misschien ook een goede, christelijke middenweg?

Kijk, als ik het niet heb over de leer van de voorzienigheid, maar over het geloof of het gedachtegoed dat God voor ons zorgt, dan is dat een thema dat vandaag in de kerk, zowel in evangelische kerken, als in protestantse gemeenten, veel aan bod komt. Schuilen bij God, rekenen op God, de trouw van God, de troost van God. We hebben het heel vaak niet meer zo

over zonde en genade in ons deel van de kerk, maar wel over hoe we als gelovige om kunnen gaan met tegenslag en lijden.

Dat is heel eigentijds. Of als je het een beetje anders zegt ook wel 'wereldgelijkvoemig'. Want precies daar zit een groot pijnpunt in onze westerse moderne maakbaarheidscultuur. Want juist, als alle kaarten staan op zelfregie en maakbaarheid, juist dan wordt elke vorm van tegenslag waar je geen greep op hebt, tot een groot probleem. Wij willen geen risico's meer accepteren. Wij vinden voorspoed eigenlijk de norm, en al het andere niet meer normaal. En God als voorzienige God hebben we – ik spreek nu even vanuit seculier perspectief – afgeschaft. Er is bij velen nog wel iets vaags hogers overgebleven, maar welke rol dat precies speelt is voor velen onduidelijk, dus als ons iets overkomt, moet het ergens worden geadresseerd. Het is de schuld van....., ja, je komt dan al gauw uit bij instanties, de overheid, het kapitaal, de islam, migranten, de elite, of gewoon weer lekker ouderwets: bij de joden, of bij bizarre complotfantasieën. Of ja, uiteindelijk: bij het blinde noodlot.

Dus ja, die rechte lijn van het kwaad uit Gods vaderlijke hand, dat is problematisch, maar de intentie van een leven in dankbaarheid bij voorspoed en in geduld bij tegenspoed, de intentie van een dicht bij God leven in afhankelijkheid en overgave, die is zo gek niet. Integendeel. Het gaat om de balans tussen maakbaarheid en overgave. De balans ook tussen verzet en overgave. Leer mij te veranderen wat anders kan en anders moet, maar leer mij te aanvaarden wat onvermijdelijk is, en vooral: geef mij de wijsheid om tussen die twee goed te kunnen onderscheiden.

In Numeri 11 ontmoeten we Gods volk op reis in de woestijn. Dat zijn niet zomaar historische verhalen. Zowel in de Joodse traditie, als in het Nieuwe Testament vind je het besef dat ze daar zijn opgeschreven als voorbeeld en als waarschuwing voor het volk van God van alle tijden. Paulus kan zeggen in 1 Korintiërs 10, als hij verwijst naar de lotgevallen van de

Israëlieten in de woestijn: wat hun overkomen is, moet ons tot voorbeeld strekken, het is geschreven om ons te waarschuwen (1 Kor 10:11). En wat is die waarschuwing dan? Nou, dat ze allemaal deel hadden aan Gods bevrijdend handelen, verlost uit de knechtschap van Egypte, maar dat ze niet om konden gaan met tegenslagen die daarna nog kwamen, alsof als je iets van Gods genade hebt mogen proeven, daarna ook het paradijs al begonnen is en jou niks meer kan overkomen. Nee, het is een nieuw begin, maar je bent nog steeds op reis, door deze wereld, in dit leven. En daar spelen allerlei krachten en machten nog steeds een rol. En daar zul je van alles tegenkomen. Ook tegenslag.

In Numeri 11 zie je een paar van die voorbeelden. Ze zijn nu wel vrij, maar ja, nieuwe vormen van leven voelen al gauw vanzelfsprekendheid. Mensen zijn gauw gewend aan hun niveau van leven, en dan ontbreekt er altijd ook wel weer wat. Wie van ons staat er nou nog wel eens stil bij het wonder van elke dag schoon water uit de kraan tegen een ongekend lage prijs?

En dan denk je, ach, dat eenzijdige woestijnvoedsel – God zorgt wel voor ons, daar niet van – maar we missen ons vlees, en onze vis, en we waren daar wel slavenwerkers, maar we hadden tenminste komkommers, en meloenen, prei, uien en knoflook. En nu, alleen dat verrekte sobere manna elke dag. Met nog geen enkel zicht op het beloofde land, dat toch zou overvloeien van melk en honing.

Herkennen we dat een beetje: het geklaag over het lege deel van onze fles? De wereld staat in brand, de toekomst is onzeker, en we zijn zelf onderdeel van het probleem en van de oplossing, maar kom niet aan onze inmiddels verworven vanzelfsprekendheden. En politici, leiders, op een paar na, ze zijn bang voor het murmurerende volk, en ze zeggen: we moeten het klimaat redden, maar wees niet bang hoor, u mag over de snelweg blijven scheuren en voor vijf tientjes naar

Malaga blijven vliegen en uw braadworsten blijven eten, zoveel als u wilt.

En Mozes is het ook zat. Het gemurmureer, en de voortdurende verontwaardiging, de zogenaamde woede en het geklaag. Ik kan dat niet in mijn eentje dragen, God. God zegt: ik snap het, we gaan het verdelen over zeventig anderen, zij krijgen ook deel aan mijn Geest, de Geest van wijsheid, om voor te gaan in een leven dicht bij Mij. En de mensen moeten morgen maar eens kijken wat er staat te gebeuren, zo spreekt God.

Dan is er opeens een klein incident van grote betekenis. Een jongen komt melden, dat er in het tentenkamp ook geprofeteerd wordt. Terwijl Mozes bij de Tent van Samenkomst, zeg maar op het centrale plein van de woestijnnederzetting, nieuwe leiders aan het bevestigen en inzegenen is. Hoe kan dat? Ze hadde wel moeten komen, maar ze waren niet gekomen. En wat zie je? Zelfde vorm van denken, hè: we moeten er greep op houden, Mozes, ook in de kerk, anders weten we het niet meer. Dat is wat de jonge rechterhand van Mozes, Jozua, zegt: Mozes je moet zorgen dat dat ophoudt, we moeten wel centraal controle houden.

Mozes reageert relaxed en zegt over Eldad en Medad: God en zijn Geest zijn niet gebonden aan onze vormen, jongen. Ik zou wel willen dat het hele volk zo dicht bij God leefde dat je het kom merken. Profeteerde iedereen maar. Sprak iedereen maar de woorden van God, want je kunt die niet vanuit je hart vertolken als je er niet ook werkelijk wedergeboren en bekeerd uit leeft.

Maar ja wat gebeurde er: God zorgde werkelijk voor verandering van spijs. Konden de mensen er nu dankbaar en gematigd gebruik van maken? Welnee, meer, meer, meer, de éne kwartel na de andere werd op de barbeque gelegd, voorraden werden aangelegd. Jullie *greed*, jullie hebzucht, jullie begeerte, zal jullie neus uitkomen, en het zal jullie dood worden, had de Heer gesproken.

Was het Mahatma Ghandi niet die de uitspraak deed: *'Earth provides enough to satisfy every man's need, but not every man's greed'*.

Jacobus, de jongere broer van de Heer, hij is samen met Hem opgegroeid, maar nu een volgeling van Hem geworden, heeft in zijn christengemeenschap ook met enige spanningen te maken. Hij heeft het gevoel, dat in zijn omgeving, het idee van maakbaarheid en regie vooral te vinden is bij de welgestelde gemeenteleden.

Jacobus haalt in Jacobus 4 vers 5 Numeri 11 aan. Waaruit hij de conclusie trekt: God keert zich tegen de hoogmoedigen, maar schenkt zijn genade aan de nederigen. En in Jacobus 1 beschrijft hij deze lijn van consequenties, luister: een mens komt in verleiding (om af te buigen van een rechtschapen leven) door begeerte. Begeerte leidt vervolgens tot zonde, lees: tot een ego-gedreven levenswandel. En zonde die doorwoekert leidt uiteindelijk tot de dood, tot het lege niets, tot lege handen (Jacobus 1:14-15).

Rijken, welvarenden, hoogmoedigen, de fixers en de geslaagden. Wij hebben gewonnen, zij hebben verloren. God heeft ons gezegend, dat kun je wel zien. En Jacobus fronsst zijn wenkbrauwen. Het is bij jullie al zover, dat als een mens in goede doen en met mooie kleding de kerk in komt iedereen aardig doet. Maar als iemand van het gewone volk of een werkloze bedelaar binnenkomt, niemand zo iemand ziet.

Oordeelt niet, opdat ge niet geoordeeld zult worden. Het is contrair aan wat Jezus ons leerde en voordeed. De ware godsdienst is nu juist opkomen en zorgen voor de weduwen en wezen, in Jacobus tijd: de mensen met nul succes en in schamele levensomstandigheden.

De verleiding is groot om bij succes overmoedig te worden of tegen zulke mensen op te kijken of het van zulke mensen te verwachten. Maar verneder je liever onder de machtige Hand

van God, schrijft hij. Wat bedoelt hij nu met dat nederig tegenover hoogmoedig. Hij bedoelt geen serviliteit, slaafsheid tegenover gezond zelfbewustzijn. Maar hij bedoelt: godvrezendheid in de goede zin van het woord tegenover arrogantie.

Ook elkaar de maat nemen is een vorm arrogantie. In gesprek gaan, niet praten en oordelen óver, maar praten en samen een oordeel vormen mèt de ander: dat is christelijk en nederig. En ook dat geplan in de toekomst, alsof wij God in Frankrijk zijn. Ach dat eindeloze vermelden van D.V. bij elke gebeurtenis die je over een uur of overmorgen tegemoet ziet, dat kan ook ontaarden in soort vroom ge-show. Maar het besef: wij zijn hoe dan ook kwetsbare mensen, met al onze wetenschappelijke en technische mogelijkheden van heel de wereld er bij, dat is nederig en christelijk.

Dicht bij God leven, in het voetspoor van Jezus, dat betekent enerzijds: als je een toren moet bouwen, maak je een plan, niks mis mee, zegt Jezus, integendeel, anders ben je, ook als christen, een domoor. Maar het betekent anderzijds: verzamel je geen schatten op deze aarde, maar een schat in de hemel. Je kunt niet God dienen en de Mammon (de god van de zelf opgebouwde zekerheden). Daarom zeg ik jullie, zo spreekt Jezus in het Evangelie: maak je geen zorgen. Wie van jullie kan een el aan haar of zijn levensduur toevoegen. Dat zijn allemaal dingen die de ongelovigen najagen. Jullie hemelse Vader weet wat jullie nodig hebben. Zoek liever eerst het Koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen die je in het leven nodig hebt om het vol te houden – ook in de tegenslag - erbij gegeven worden.

Amen

Zingen: Gezang 823:1,2 ('Gij hebt o Vader van het leven')